

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

SERMONES

AD POPULUM.

CLASSIS I.

SERMONES DE SCRIPTURIS.

SERMO XLVI¹.

De Pastoribus, in Ezechiel. cap. xxxiv, ab illis verbis :
Et factum est, etc., usque, *Et pascam eas cum
judicio.* Contra Donatistas.

I. SPES tota nostra quia in Christo est, et quia omnis
vera et salubris gloria nostra ipse est, non nunc primum
didicit Charitas Vestra. Estis enim in ejus grege, qui in-
tendit et pascit Israël². Sed quoniam sunt pastores, qui
pastorum nomine gaudere volunt, pastoris autem offi-

¹ Alias de Tempore 165, vel in tom. ix, editus. — ² Psal. LXXIX, 22.

cium implere nolunt, quid ad eos per Prophetam dicat, sicut lectum audivimus, recenseamus. Audite vos cum intentione, audiamus nos cum tremore.

II. « Et factum est ad me verbum Domini, dicens : » Fili hominis, propheta super pastores Israël¹. » Hanc lectionem modo, cum legeretur, audivimus : hinc cum Vestra Sanctitate aliquid loqui decrevimus. Adjuvabit ipse, ut vera dicamus, si non nostra dicamus. Nam si nostra dixerimus, pastores erimus pascentes nos, non oves : si autem illius sunt quæ dicimus, per quemlibet ipse vos pascet. « Hæc Dicit Dominus Deus : O pastores Israël, » qui pascunt se solos ! Numquid non oves pascunt pastores ? » Id est, non se pascunt pastores, sed oves. Hæc prima causa est, quare arguantur pastores isti, quia se ipsos pascunt, non oves. Qui sunt qui se ipsos pascunt ? De quibus Apostolus dicit : « Omnes enim quæ sua sunt » quærunt, non quæ Jesu Christi³. » Nos enim, quos in isto loco, de quo periculosa ratio redditur, Dominus secundum dignationem suam, non secundum meritum nostrum constituit, habemus duo quædam : unum, quod Christiani sumus ; alterum, quod præpositi sumus. Illud quod Christiani sumus, propter nos est : quod autem præpositi sumus, propter vos est. In eo quod Christiani sumus, attenditur utilitas nostra : in eo quod præpositi, non nisi vestra. Sunt autem multi Christiani, et non præpositi, qui perveniunt ad Deum, faciliore fortasse itinere, et tanto forte expeditius ambulantes, quanto minorem sarcinam portant. Nos autem, excepto quod Christiani sumus, unde rationem reddemus Deo de vita nostra, sumus etiam præpositi, unde rationem reddemus Deo de dispensatione nostra. Ad hoc istam difficultatem propono, ut compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies,

¹ Ezech. xxxiv, 2. — ² Ibid. — ³ Philip. ii, 21.

quo cuncta adducantur in iudicium¹. Et ille dies, si sæculo longe est, unicuique homini vitæ suæ ultimus prope est. Tamen utrumque latere Deus voluit, et quando veniat finis sæculi, et quando sit in unoquoque homine huius vitæ finis. Vis non timere diem occultum ? Dum venerit, inveniat te paratum. Cum ergo præpositi ad hoc sint, ut his qui subjecti sunt consulant ; non in eo quod præsent, omnino utilitatem suam attendant, sed eorum quibus ministrant. Quisquis ita præpositus est, ut in eo, quod præpositus est, gaudeat, et honorem suum quærat, et commoda sua sola respiciat, se pascit, non oves. Ad hos sermo dirigitur. Audite tanquam oves Dei, et videte quemadmodum vos securos fecerit Deus : qualescumque sint qui vobis præsent, id est, qualescumque nos simus ; vobis securitatem dedit, qui pascit Israël. Nam Deus non deserit oves suas ; et mali pastores pœnas debitas luent, et oves promissa percipient.

III. Videamus ergo quid alloquatur pastores se ipsos pascentes, non oves, sermo divinus neminem palpans. « Ecce lac consumitis, et lanis vos tegitis, et quod crasum est interficitis, et oves meas non pascitis : quod » infirmatum est, non confortastis ; et quod ægrotum est, » non corroborastis ; et quod contribulatum est, non col- » ligastis ; et quod errabat, non revocastis ; et quod per- » riit, non inquisistis ; et quod forte fuit, confecistis : et » dispersæ sunt oves meæ, eo quod non sit pastor². » Dicitur in pastores pascentes semetipsos, non oves, qui diligant, quid negligant. Quid ergo diligunt ? « Lac consu- » mitis, et lanis vos tegitis. » Propter quod Apostolus dicit : « Quis plantat vineam, et de fructu ejus non su- » mit ? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non perci- » pit³ ? » Invenimur ergo esse lac gregis, quidquid a plebe

¹ Eccli. xii, 14. — ² Ezech. xxxiv, 3, 4. — ³ I Cor. ix, 7.

Dei tribuitur præpositis ad sustentandum victum temporalem¹. Inde enim loquebatur Apostolus, cum hæc diceret quæ commemoravi².

IV. Et quidem Apostolus quanquam elegerit manibus suis transigi, et nec ipsum lac quærere ab ovibus; tamen lactis percipiendi potestatem habere se dixit, et sic Dominum disposuisse, ut qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Et dicit alios co-apostolos suos usos fuisse hac potestate: non usurpata, sed data. Plus ille fecit, ut nec quod debebatur acciperet³. Ipse ergo donavit et debitum: sed alius non exigit indebitum: ille plus fecit. Fortassis enim ipsum significabat, qui ægrum cum adduceret ad stabularium, dixit: « Si quid amplius erogaveris, in re » deundo reddam tibi⁴. » De his ergo qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Misericordiores sunt, vel potius ipsius misericordiæ officium largius impendunt. Possunt enim; et quod possunt, faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam et ipse Apostolus datum non quærebat; fructuosas tamen oves esse cupiebat, non steriles sine lactis ubertate⁵. Itaque cum esset quodam tempore in magna indigentia, vinctus in confessione veritatis, missum est illi a fratribus unde necessitati et indigentia eius ministraretur. Respondit autem illis gratias agens, et dixit: « Bene fecistis communicare necessitatibus meis. » Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse: scio et » abundare, et penuriam pati: omnia possum in eo qui » me confortat. Verumtamen vos bene fecistis usibus meis » mittere. » Sed ut ostenderet, in eo quod illi bene fecerunt, quid ipse quæreretur, ne inter illos esset qui se ipsos pascunt, non oves, non tam suæ gaudet subventum esse necessitati, quam illorum gratulatur foecunditati.

¹ Florus ad 1 Cor. ix. — ² 2 Thess. iij, 8. — ³ 1 Cor. ix, 12. — ⁴ Luc. x, 35. — ⁵ Florus ad Philip. iv. — ⁶ Philip. iv, 11-14.

Quid ergo ibi quærebat? « Non quia quæro, inquit, datum, sed requiro fructum¹. » Non ut ego, inquit, explear, sed ne vos inanes remaneatis.

V. Qui ergo non possunt facere quod Paulus, ut manibus suis se transigant, accipiant de lacte ovium, sustentent suam necessitatem; sed non negligent ovium infirmitatem: non hoc sibi quærant, tanquam commodum suum, ut ex necessitate suæ penuriæ videantur annuntiare Evangelium; sed hominibus illuminandis præbeant lucem verbi veritatis². Sunt enim tanquam lucernæ, sicut dictum est: « Sint lumbi vestri accincti, et lucernæ » ardentes: et nemo accendit lucernam, et ponit eam sub » modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui » in domo sunt: sic luceat lumen vestrum coram homi- » nibus, ut videant bona opera vestra, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est³. » Si ergo tibi lucerna accenderetur in domo, nonne adjiceres oleum, ne extingueretur? Porro si lucerna, accepto oleo, non luceret, non erat plane digna quæ in candelabro poneretur, sed quæ continuo frangeretur. Unde ergo vivitur, necessitatis est accipere, charitatis est præbere: non tanquam venale sit Evangelium, ut illud sit pretium ejus, quod sumunt qui annuntiant unde vivant. Si enim sic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant sustentationem necessitatis a populo, mercedem dispensationis a Domino. Non enim est idoneus populus reddere mercedem illis, qui sibi in charitate Evangelii serviunt. Non expectent illi mercedem, nisi unde et isti salutem. Quid ergo isti increpantur, unde arguuntur? Quia cum lac consumerent, et lanis se tegerent, oves negligebant. Sua ergo tantum quærebat, non quæ Jesu Christi.

VI. Sed quoniam diximus quid sit lac consumere, quæ-

¹ Philip. iv, 17. — ² Luc. xii, 35. — ³ Matth. v, 15, 16.

ramus quid sit lanis se tegere. Qui præbet lac, victum præbet; qui præbet lanam, honorem præbet. Ista sunt duo quæ a populis quærunt, qui se ipsos pascunt, non oves, commodum supplendæ necessitatis, et favorem honoris et laudis. Etenim vestimentum propterea bene intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Est enim unusquisque homo infirmus. Et quid est quisquis vobis præest, nisi quod vos estis? Carnem portat, mortalis est, manducat, dormit, surgit, natus est, moriturus est. Si ergo cogitas quid sit secundum se ipsum, homo est: tu tamen honorando eum velut Angelum, contegis quod infirmum est.

VII. Hujusmodi indumentum acceperat a bona Dei plebe idem Paulus, cum diceret: « Sicut Angelum Dei suscepistis me: testimonium vobis perhibeo, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi¹. » Sed cum tantus illi honor exhibitus esset, numquid propter ipsum honorem sibi exhibitum, ne forte cum argueret, negaretur, et minus ipse Apostolus laudaretur, pepercit errantibus? Nam si hoc fecisset, esset inter illos qui se ipsos pascunt, non oves: diceret apud se ipsum: Quid ad me pertinet? Quisque quod velit agat: victus meus salvus est, honor meus salvus est; et lac et lana, satis est mihi: eat quisque qua potest. Ergo integra tibi sunt omnia, si eat quisque qua potest? Nolo te præpositum facere, unum te constituo de ipsa plebe: « Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra². » Proinde ipse Apostolus, cum eos commemoraret quales fuerint erga illum, ne quasi oblitus eorum honorificentiae videretur, testimonium perhibet, quod sicut Angelum Dei susceperint eum; et quod, si fieri posset, oculos suos vellet eruere, et illi dare: et tamen accedit ad ovem lan-

¹ Gal. iv, 14, 15. — ² 1 Cor. xii, 26.

guidam, ad ovem putridam, secare vulnus, non parcere putredini. « Ergo, inquit, inimicus factus sum vobis verum prædicans¹? » Ecce et accepit de lacte ovium, sicut paulo ante commemoravimus, et indutus est lanis ovium; sed tamen oves non neglexit. Non enim sua quærebat, sed quæ Jesu Christi².

VIII. Absit ergo ut dicamus vobis: Vivite ut vultis, securi estote, Deus neminem perdet, tantummodo fidem christianam tenete; non perdet ille quos redemit, non perdet pro quibus sanguinem fudit. Et si spectaculis volueritis oblectare animos vestros, ite; quid mali est? Et festa ista quæ celebrantur per universas civitates in lætitia convivantium, et publicis mensis se ipsos ut putant jucundantium, revera magis perdentium, ite, celebrate: magna est Dei misericordia, quæ totum ignoscat. Coronate vos rosis, antequam marcescant³. In domo Dei vestri quando volueritis, convivamini; implemini cibo et vino cum vestris: ad hoc enim data est ista creatura, ut ea perfruamini: non enim impiis et paganis eam dedit Deus, et vobis non dedit. Hæc si dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores: et si sunt quidam qui nos sentiant hæc dicentes non recte sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Dei, non verba Christi dicentes, sed nostra; erimus pastores nosmetipsos pascentes, non oves.

IX. Cum autem dixisset quæ diligant isti pastores, dicit et quæ negligent. Vitia enim ovium late patent; sanæ atque crassæ oves perpaucæ sunt, id est, solidæ in cibo veritatis, utentes pascuis bene de munere Dei. Sed mali illi pastores non parcunt talibus. Parum est, quod illas languentes et infirmas et errantes et perditas non curant: etiam istas fortes et pingues necant, quantum in ipsis est.

¹ Galat. iv, 16. — ² Philip. ii, 21. — ³ Sap. ii, 8.

Illæ vivunt de misericordia Dei : tamen quantum ad pastores malos attinet, occidunt. Quomodo, inquis, occidunt? Male vivendo, malum exemplum præbendo. An frustra dictum est servo Dei, eminenti in membris summi pastoris: « Circa omnes te ipsum honorum operum præbe exemplum¹? » et, « Forma esto fidelibus². » Attendit enim ovis etiam fortis plerumque præpositum suum male viventem : si declinet oculos a regulis Domini, et intendat in hominem, incipit dicere in corde suo : Si præpositus meus sic vivit, ego quis sum qui non faciam quod ille facit? Occidit ovem fortem. Si fortem ergo occidit ovem; jam de cæteris quid faciet, qui illud quod non ipse fortificaverat, sed forte aut robustum invenerat, male vivendo interfecit? Dico Charitati Vestræ, iterum dico, etsi vivunt oves, etsi fortes sunt oves in verbo Domini, et tenent illud quod audierunt a Domino suo : « Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite³: » tamen qui in conspectu populi male vivit, quantum in illo est, eum a quo attenditur occidit. Non sibi ergo blandiatur, quia ille non est mortuus. Et ille vivit, et ille homicida est. Quomodo cum lascivus homo intendit in mulierem ad concupiscendum eam; ecce illa casta est, et mœchus est iste. Domini enim vera et aperta sententia est: « Quisquis viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo⁴. » Non pervenit ad illius cubiculum, et in interiore jam suo cubiculo volutatur. Sic omnis qui male vivit in conspectu eorum quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit et fortes oves. Qui ergo imitatur præpositum malum, moritur; qui non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. « Et quod crassum est, inquit, interficitis, et oves meas non pascitis. »

¹ Tit. II, 7. — ² I Tim. IV, 12. — ³ Matth. XXIII, 3. — ⁴ Id. V, 28.

X. Jam audistis quid diligant, audite quid negligant : « Quod infirmum est, non confortastis; et quod male habuit, non corroborastis; et quod contribulatum est, id est, confractum, non colligastis; et quod errabat, non revocastis; et quod periit, non inquisistis; et quod forte fuit, confecistis¹, » id est, interfecistis et occidistis. Infirmum quippe animum gerit ovis, quando tentationes sibi futuras non credit. Pastor negligens, quando sic credit talis infirmus, non illi dicit : « Fili, accedens ad servitum Dei, ista in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem². » Qui enim hoc loquitur, confortat infirmum, et ex infirmo facit firmum, ut non ille cum crediderit, prospera hujus sæculi speret. Si autem doctus fuerit sperare prospera hujus sæculi, ipsa prosperitate corrumpitur : supervenientibus enim adversitatibus sauciatur, aut fortassis extinguitur. Non ergo eum ædificat super petram qui sic ædificat, sed super arenam³. « Petra autem erat Christus⁴. » Christi passiones imitandæ sunt, non a Christiano deliciæ conquirendæ. Confortatur infirmus, cum ei dicitur : Spera quidem tentationes hujus sæculi, sed ab omnibus eruet te Dominus, si ab illo non recesserit retro cor tuum. Nam ad confortandum cor tuum venit ille pati, venit ille mori, venit sputis illiniri, venit spinis coronari, venit opprobria audire, venit postremo ligno configi : omnia hæc ille pro te; tu nihil pro illo, sed pro te.

XI. Quales autem sunt, qui timentes eos lædere quibus loquuntur, non solum non præparant ad imminentes tentationes, sed etiam promittunt felicitatem hujus sæculi, quam Deus ipsi sæculo non promisit. Ille prædicit labores super labores usque in finem venturos ipsi sæculo, et tu

¹ Ezech. XXXIV, 4. — ² Eccli. II, 1. et Florus ad 2 Tim. III. — ³ Matth. VII, 24, etc. — ⁴ I Cor. X, 4.

vis ab istis laboribus exceptum esse Christianum? qui quia Christianus est, aliquid plus passurus est in hoc sæculo. Etenim ait Apostolus: « Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur. » Jam si tibi placet, o pastor, tua quærens, non quæ Jesu Christi, ille dicat: « Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur¹: » et tu dic: Si volueris in Christo pie vivere, abundabunt tibi omnia bona; et si filios non habes, suscipies, et enutries omnes, nemo tibi morietur. Hæccine est ædificatio tua? Attende quid facias, ubi ponas: super arenam est quem constituis, venturus est imber, influxurus est fluvius, flaturus est ventus, et impingent in domum istam, et cadet, et fiet ruina ejus magna². Leva de arena, pone supra petram: in Christo sit quem vis esse Christianum³. Attende ad passiones Christi, attende ad illum sine ullo peccato, quæ non rapuit, exolventem⁴: attende Scripturam dicentem tibi: « Flagellat autem omnem filium quem recipit⁵. » Et para te flagellari, aut certe non quæras recipi. « Flagellat autem, inquit, omnem filium quem recipit. » Et tu forte exceptus eris? Si exceptus a passione flagellorum, exceptus a numero filiorum. Ita-ne, inquires, flagellat omnem filium? Prorsus ita flagellat omnem filium, ut et Unicum. Unicus ille de Patris substantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum per quem facta sunt omnia⁶, non habebat unde flagellaretur: ad hoc carne indutus est, ut sine flagello non esset. Qui ergo flagellat Unicum sine peccato, numquid relinquit adoptivum cum peccato? In adoptionem vocatos non esse Apostolus dicit. Adoptionem filiorum accepimus, ut essemus Unici cohæredes, essemus etiam hæreditas ejus⁷. « Postula, inquit, a me, et dabo tibi gentes hæreditatem

¹ 2 Tim. III, 12. — ² Matth. VII, 12. — ³ Florus ad Hebr. XII. — ⁴ Psal. LXXVIII, 5. — ⁵ Hebr. XII, 6. — ⁶ Joan. I, 3. — ⁷ Galat. IV, 5.

» tuam¹. » Exemplum nobis proposuit in passionibus suis.

XII. Sed ne in futuris tentationibus deficiat infirmus; nec falsa spe decipiendus est, nec terrore frangendus². Dic ei: « Præpara animam tuam ad tentationem³. » Sed forte incipit labi, contremiscere, nolle accedere. Habes aliud: « Fidelis Deus, qui non vos sinat tentari supra quam ferre potestis. » Illud autem promittere, et prædicare futuras passiones, infirmum confirmare est. Timenti autem nimium, et ex hoc deterrito, cum polliceris misericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, sed quia non permittit tentari supra quam ferre potest, fractum colligare est⁴. Sunt enim qui cum audierint venturas tribulationes, armant se magis, et quasi potum suum sitiunt: parvam enim sibi putant fidelium medicinam, sed quærunt et martyrum gloriam. Sunt autem alii qui auditis futuris et necessario venientibus tentationibus, quas proprie oportet venire Christiano; quas nemo sentit, nisi qui voluerit esse vere Christianus: imminentibus ergo sibi aliquibus, franguntur et claudicant. Affer consolationis alligamentum, alliga quod fractum est. Dic: Ne timeas, non deserit in tentationibus ille in quem credidisti: fidelis Deus, qui te non sinit tentari supra quam potes ferre. Non hoc a me audis, Apostolus dicit: qui etiam dicit: « An vultis experimentum ejus accipere, qui in me loquitur Christus⁵? » Hæc ergo cum audis, ab ipso Christo audis: audis et ab illo pastore qui pascit Israël. Illi enim dictum est: « Potabis eos in lacrymis, in mensura⁶. » Quod enim ait Apostolus: « Non sinit tentari supra quam ferre potestis: » hoc ait Propheta, « In mensura. » Tantum tu noli dimittere corri-

¹ Psal. II, 8. — ² Florus ad I Cor. X. — ³ Eccli. II, I. — ⁴ I Cor. X, 13. — ⁵ 2 Cor. XIII, 3. — ⁶ Psal. LXXIX, 6.

pientem et hortantem, terrentem et consolantem, percutientem et sanantem.

XIII. « Quod infirmum est, inquit, non confortastis¹. » Pastoribus malis dicit, pastoribus falsis, pastoribus sua quærentibus, non quæ Jesu Christi, ex commodo lactis et lanæ gaudentibus, oves omnino non curantibus, et quod male habuit non corroborantibus. Inter infirmum, id est, non firmum: nam dicuntur infirmi etiam ægrotantes: sed inter infirmum et ægrotum, id est, male habentem, hoc mihi videtur interesse. Etenim ista, fratres, quæ distinguere utcumque conamur, forte et nos possumus majore diligentia melius distinguere, et alius peritior vel lumine cordis plenior: interim ne fraudemini, quantum ad verba attinet Scripturæ, quod sentio loquor. Infirmo ne accadat tentatio, et eum frangat, timendum est: languens autem jam cupiditate aliqua ægrotat, et cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, a subeundo jugo Christi. Attendite illos homines volentes bene vivere, jam statuentes bene vivere, et minus idoneos mala pati, sicut parati sunt bona facere. Pertinet autem ad christianam firmitatem, non solum operari quæ bona sunt, sed et tolerare quæ mala sunt. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, sed imminentes passiones tolerare nolle, aut non posse, infirmi sunt. Qui vero aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipsis bonis operibus revocantur, languidi et ægroti jacent: quippe qui ipso languore, tanquam sine ullis viribus, nihil boni possunt operari. Talis in anima paralyticus ille fuit, quem cum ad Dominum inferre non possent, qui eum portabant, tectum aperuerunt, et deposuerunt²: id est, tanquam si in anima hoc velis facere,

¹ Ezech. xxxiv, 4. — ² Marc. ii, 3.

ut tectum aperias, et deponas ad Dominum animam paralyticam, dissolutam omnibus membris, et vacantem ab omni opere bono, gravatam utique peccatis suis, et languentem morbo cupiditatis suæ. Si ergo dissoluta sunt membra omnia, et est paralysis interior, ut pervenias ad medicum, (forte enim latet medicus, et intus est, hoc est, iste verus intellectus in Scripturis occultus est,) exponendo quod occultum est aperi tectum, et depone paralyticum. Quod qui non faciunt, et qui facere negligunt, audistis quæ audiant: « Quod male habuit, non corroborastis; et quod contribulatum est, non colligastis. » Jam hinc diximus. Fractus enim erat terrore tentationum: accidit aliquid unde quod fractum est, colligetur, consolatio illa: « Fidelis Deus qui non vos sinat tentari supra » quam potestis ferre, sed faciet cum tentatione etiam » exitum, ut possitis sustinere¹. »

XIV. « Et quod errabat, non revocastis². » Ecce unde inter hæreticos periclitamur. « Et quod errabat, non revocastis; et quod periit, non inquisistis. » Hinc inter manus latronum et dentes luporum furentium utcumque versamur: et pro his periculis nostris ut oretis, oramus. Et contumaces sunt oves, quia quærentur errantes, alienas se a nobis dicunt errore suo et perditione sua. Quid nos vultis? quid nos quæritis? Quasi non ipsa causa sit quare eas velimus, et quare quæramus, quia errant, et pereunt. Si in errore, inquit, sum, si in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, revocare volo: quia peristi, invenire volo. Sic volo errare, sic volo perire. Sic vis errare, sic vis perire? Quanto melius ego nolo? Prorsus audeo dicere, importunus sum. Audio enim dicentem Apostolum: « Prædica verbum, insta opportune, » importune³. » Quibus opportune? quibus importune?

¹ 1 Cor. x, 13. — ² Ezech. xxxiv, 4. — ³ 2 Tim. iv, 2.

Opportune utique volentibus, importune nolentibus. Prorsus importunus sum, audeo dicere : Tu vis errare, tu vis perire : ego nolo. Non vult postremo ille qui me terret, Si voluero, vide quid dicat, vide quid increpet : « Quod » errabat, non revocastis ; et quod periit, non inquisistis. » Te magis timebo quam ipsum ? Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi¹. Non te timeo ; non enim potes evertere tribunal Christi, et constituere tribunal Donati. Revocabo errantem, requiram perditam, velis nolis id agam. Et si me inquirentem lanient vepres sylvarum, per omnia angusta me coarctabo ; omnes sepes excutiam ; quantum mihi virium terrens Dominus donat, omnia peragrabo : revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire.

XV. Parum est quod doleo te errantem atque pereuntem ; timeo ne negligens te, etiam quod forte est, occidam. Vide enim quid sequitur : « Et quod forte fuit, confecistis. » Si neglexero errantem atque pereuntem, et eum qui fortis est delectabit errare atque perire. Cupio lucra exteriora, sed timeo plus damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum, attendit qui fortis est, putat nihil esse ire in hæresim. Quando aliquod commodum de sæculo reluxerit unde mutetur, statim mihi dicit fortis ille periturus, cum te perditum non requiro : Et hac et hac Deus est, quid interest ? Homines inter se litigantes hoc fecerunt, ubicumque colendus est Deus. Si forte illi dixerit aliquis Donatista : Non tibi dabo filiam meam, nisi fueris de parte mea : illi opus est ut attendat, et dicat : Si nihil mali esset esse de parte eorum, non contra illos tanta dicerent pastores nostri, non pro illorum errore satagerent. Si ergo cessemus et taceamus, contraria locuturus est : Utique si malum esset esse in parte Donati, lo-

¹ 2 Cor. v, 10.

querentur contra, redarguerent eos, satagerent lucrari illos : si errant, revocarent illos ; si pereunt, quærent illos. Non frustra ergo, cum jam dixisset superius : « Quod » crassum est, interfecistis : » hic iterum in novissimo posuit : « Et quod forte fuit, confecistis. » Ipsa est enim repetita sententia, nisi ex his quæ supra dixit nata est : « Quod errabat, non revocastis ; et quod periit, non requisistis : » et hoc faciendo, quod forte est, interfecistis. »

XVI. Proinde audi quid sequatur de ista negligentia malorum, imo falsorum pastorum : « Et dispersæ sunt » oves meæ, eo quod non sit pastor, et factæ sunt in co- » mesturam omnibus bestiis agri¹. » Furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes, cum oves non hærent pastori. Nam præsens est pastor, sed male agentibus non est pastor. Et inhærent pastoribus non pastoribus ; se ipsos, non oves pascentibus : et lethalis error consequitur. Eunt in bestias deprædantes se, et de illarum morte se satiari cupientes. Tales enim sunt omnes, qui gaudent de erroribus alienis ; bestię sunt pastæ mortibus dispersarum.

XVII. « Et dispersæ sunt, et erraverunt oves meæ in » omnem montem, et in omnem collem altum². » Bestię a montibus et collibus, tumor terrenus et superbia sæculi. Extulit se superbia Donati, fecit sibi partem : subsequens eum Parmenianus illius confirmavit errorem. Ille mons est, ille collis est. Sic omnis cujuslibet auctor erroris terrena elatione intumescens, promittit ovibus requiem, pascua bona : et aliquando inveniunt ibi oves pascua de pluvia Dei, non de duritia montis : habent enim et ipsi Scripturas, habent sacramenta. Non sunt ista montium : sed cum inveniuntur in montibus, male remanetur in

¹ Ezech. xxxiv, 5. — ² Ibid. 6.

montibus. Errando enim in montibus et in collibus, deserunt gregem, deserunt unitatem, deserunt munitas cohortes adversus leones et lupos. Inde ergo revocet Deus, ipse revocet. Modo audietis ipsum revocantem: « Erraverunt, inquit, oves meae in omnem montem, et in omnem collem altum: » hoc est, in omnem tumorem terrenae superbiae. Sunt enim et montes boni: « Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi¹. » Et vide quia non tibi in montibus spes est: « Auxilium, » inquit, meum a Domino, qui fecit caelum et terram. » Noli putare injuriam te facere montibus sanctis, quando dixeris: « Auxilium meum non a montibus, sed a Domino qui fecit caelum et terram. » Ipsi montes hoc tibi clamant. Mons erat qui clamabat: Audio in vobis schismata fieri, et unusquisque vestrum dicit: « Ego sum Pauli, » ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Christi². » Leva oculos in istum montem, audi quid dicat; et nec in ipso monte remaneas. Audi enim quid sequatur: « Numquid » Paulus crucifixus est pro vobis? » Ergo posteaquam leveris oculos in montes, unde veniet auxilium tibi, id est, in auctores Scripturarum divinarum, attende omnibus medullis suis, omnibus ossibus clamantem: « Domine, quis » similis tibi³? » ut securus sine ulla injuria montium dicas: « Auxilium meum a Domino, qui fecit caelum et terram⁴. » Non solum tunc tibi non succensebunt montes; sed tunc amabunt, tunc magis favebunt: si in ipsis spem tuam posueris, contristabuntur. Angelus multa divina et mira ostendens homini, ab homine adorabatur, tanquam levante oculos in montem. At ille a se revocans ad Dominum: « Noli, inquit, facere; illum adora: nam ego con- » servus tuus sum, et fratrum tuorum⁵. »

¹ Psal. cxx, 1. — ² I Cor. I, 12. — ³ Psal. lxxxii, 2. — ⁴ Id. cxx, 2. — ⁵ Apoc. xxii, 9.

XVIII. « In omnem montem, et in omnem collem, et » in omnem faciem terrae dispersae sunt. » Quid est, « In » omnem faciem terrae dispersae sunt? » Omnia terrena sectantes, ea quae in facie terrae lucent, ipsa amant, ipsa diligunt. Nolunt mori, ut abscondatur vita ipsorum in Christo. « Super omnem faciem terrae, » dilectione terrenorum; et quia errantes oves sunt per totam faciem terrae. Non omnes haeretici per totam faciem terrae: sed tamen haeretici per totam faciem terrae. Alii hic, alii ibi, nusquam tamen desunt: ipsi se non norunt. Alia secta in Africa, alia haeresis in Oriente, alia in Ægypto, alia in Mesopotamia, verbi gratia. Diversis locis sunt diversae: sed una mater superbia omnes genuit; sicut una mater nostra catholica omnes Christianos fideles toto orbe diffusos. Non ergo mirum, si superbia parit discissionem, charitas unitatem. Tamen ipsa catholica mater, ipse pastor in ea ubique quaerit errantes, confortat infirmos, curat languidos, alligat confractos, alios ab istis, alios ab illis non se invicem scientibus. Sed tamen illa omnes novit, quia cum omnibus fusa est. Verbi gratia, est in Africa pars Donati, Eunomiani non sunt in Africa; sed cum parte Donati est hic catholica. Sunt in Oriente Eunomiani, ibi autem non est pars Donati; sed cum Eunomianis ibi est catholica. Illa sic est, tanquam vitis, crescendo ubique diffusa: illi sic sunt, tanquam sarmenta inutilia, agricolae falce praecisa merito sterilitatis suae; ut vitis putaretur, non ut amputaretur. Sarmenta ergo illa ubi praecisa sunt, ibi remanserunt. Vitis autem crescens per omnia et sarmenta sua novit quae in illa manserunt, et juxta se quae de illa praecisa sunt. Inde revocat errantes: quia et de ramis fractis dicit Apostolus: « Potens est enim Deus iterum in- » serere illos¹. » Sive dicas oves errantes a grege, sive

¹ Rom. xi, 23.